

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Consolatio Desperantium, Seu Conciones De Magna Dei
erga Peccatores serio poenitentes, comitate**

Bosquier, Philippe

Coloniae, 1617

Concio Octava.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56142](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56142)

dia desperat, quamuis hora vndecima aut sub ipsa
vesperam ad vineam vocatus sit, eo ipso ostendat,
quod nondum Iesum-Christum probè nouerit, &
quod non sufficienter credat ipsum perfectissimè
Hominem Deum esse, ex summè bona Matre, & in-
finito bono Patre, secundum vtramque naturam
prognatum: Si enim quispiam eum perfectè nosset,
nunquam in desperationem incidere posset; semper
enim ei succurreret.

*Maiores est eius misericordia quam iniquitas tua.
Facile placatur, qui nolens ulciscitur.*

Itaque amici Auditores in omnibus nostris mis-
erijs, peccatis & aduersitatibus speremus in hunc bo-
num bonorum; nec ipsos nos abiciamus, sed affi-
duo cogitemus agendum nobis esse eum optime
Domino, &c.

Bonum habemus Dominum, dicit Ambrosius.

CONCIO OCTAVA.

Græc.
Vulgata.
Syriaca.

Thema. $\chi\alpha\iota\tau\omicron\pi\lambda\alpha\gamma\chi\iota\sigma\theta\eta$.

Et misericordia motus est.

Et misertus est eius.

Facta repetitione more consueto,

- Dicemus
- I. *Cur Deus dicatur & credatur magis mis-
ericors, quam iustus?*
 - II. *Quomodo explicanda sint Scripturae que di-
cunt Deum esse magis misericordem, quam
iustum.*

I.

**CVR DEVS DICATUR ET
credatur magis misericors,
quam iustus?**

Quam-

Q Vamuis, amici Auditores, Deus in infinitum magis misericors sit, quã eũ vobis depinximus, aut quisquã nostrum imaginari possit; credere tamen oportet eum esse æqualiter iustum ac misericordem, cum omnes virtutes Dei æqualiter infinitæ sint, utpote eidem essentiæ diuinæ omnimodo identificatæ; nam ut axioma Scholæ habet, *Infinium propter suam infinitatẽ, identificat sibi quodcunq; compossibile.* Nolo hic disputationem illã ingredi, quæ inter duos magni nominis authores aliquando orta est, Thomã scilicet Waldensem Anglum, & Michaelẽ de Palatio Hispanum, & quod materiã adeo intricatam & speciosam manus meæ absq; chyrothecis pertractandaã horreant, fugiantq; sitq; cibus palatis vestris insipidus & stomachis ad dirigendum nimis durus, utpote qui facilioris digestionis cibus melioris succi & nutritionis, pani scilicet & lacti, assueveritis; hæc autem questio tã intricata est ut mereatur potius in Sorbona aliqua inter Thomistas & Scotistas ventilari qua corã rudi populo è cathedra tractari. Exponam itaq; tãtummodo cur vulgò dicatur Deus magis misericors, quam Iustus, simulq; aliquot Scripturę testimonia hoc ipsum insinuantia exponam, ut illud Psal-

Thom.
VVald. l. 6.
de Sac.
c. 153.

Miserationes eius super omnia opera eius; aut ut Vatablus legit: *Misericordia eius superat omnia opera ipsius.*

& illud Iacobi. *Superexaltat misericordia iudicium,* aut iuxta Vatablum. *Gloriatur misericordia aduersus iudicium;* aut ut Erasmus legit, *Exultat aduersus iudicium veluti victrix;* vel ut alius quidam interpretes, *Gloriatur misericordia aduersus damnationem.*

Et illud Apocalypis, *De ore eius gladius ex utraq; parte acutus exibat.* & habebat in dextra sua stellas septem.

Hic septem stellæ gratiam & misericordiã Dei erga homines significant, gladius Iustitiam, septem itaq; stellæ misericordiæ sunt, iustitiæ gladius vnicus, illeque tantum in ore collocatur, hoc est, rigor Iustitiæ

diuinæ ei solum in labijs est, verba eius terribilia sunt & minis plena, fulmina & tonitrua homines penè metu exanimantia sunt; vt Æthna ore suo ignem flammamque vomit:

Fulgura vera tua sunt vera tonitura voces

2. Cor. 11. Sed sæpè tantum verba & voces sunt, & Panicei rores: quoniam quidem, inquit, epistola graues sunt & fortes; presentia autem corporis infirma: Alti clamat, non tamen mox ferit; omnis eius ira in spumam desinit & in fumos abit. Sed gratia eius in dextra manu collocatur, quo significatur, quod Deus semper promptus sit, & quasi prorsus paratus ad præstandam misericordiam, adeoque nobis manum hanc offerre antequam promiserit multum. Multum & alti clamat, sed vindictæ manum in sinu adhuc cohibet: Ictum comminatur, sed ne ferendi occasionem habeat, inclinat prius, fugite, fugite antequam sagittam iaculetur.

Psal. 59. Dedisti metuentibus te significationem, vt fugiant à facie arcus.

semper vt statua Herculis clauam eleuatam tenet, sed rarius percutit:

*Senec.
Trag.*

Perdunt professa odia vindicta locum.

Nos tamen è contra pro dolor semper ferè rigore & crudelitate in manu, benignitatem autem & misericordiã solù in ore gestamus, promittimus nos facturos multa, sæpè, cito, sed prestamus pauca, raro, tardè: pauca comminamur, sed nimium diligenter sumus vt comminationes nostras cum auctuario quicquid citissimè & crudelissimè impleamus. Stellæ nobis in ore sunt, id est, passim nunc hunc, nunc illù Dominum cõpellamus, & dicimus, Totus vester sum, quod placet iube, & interim si quid faciendum manibus carimus, aut eas ad subueniendum saltem non extendimus. In negotia autem crudelitatis & vindictæ vix comminationis gladius de ore exiit, quin ipsa manus vindictæ subsequatur. Si quis leui iniuria aut contumelia nos irriter, mox ad arma profilimus, & euaginatù gladium in pectore aut collo proximi condere non veremur: Imò ira vehemens antequam comminatur, vindicat.

STATU

*Statim in foribus peccatum aderit: Et septuplum ultio Genes. 4.
Abitur de Cain, de Lamech vero septuagies septies.*

O quam longè à naturali bonitate capitis nostri Iesu-Christi absumus! Sed ulterius progrediamur & propositas difficultates elucidemus,

Quod itaq; dictis & similibus Scripturæ locis Deus dicatur magis Misericors quam Iustus est.

* 1. quia Deus sapius exercet opera misericordiæ, quam iustitiæ, pluresque effectus producit qui eius dulcorem quam qui rigorem sapiunt, non autè quia vnum attributum realiter sit maius altero: *Familia- Michael
rius est natura diuina Misericordia exercitium, quam lu- de Palatio
silia sua: inquit doctus ille Hispanus; centies enim in Isai.
vni eidemque misericordiam præstabit antequam se- Tom. 1.
mel puniat: Septies, octies aut nonies flagellum Decla. 4.
suum intercedente Moyses, & spem meliorem faciente*

Rege, Deus à dorso Pharaonis retrahit, semel & ipsum & totum exercitum puniuit. Quot iam peccata perpetraverat Dauid antequam flagellum Dei, nunc filij sui rebellionem ex homicidio fraterno & sororis stupro orta, nunc peste in totum populū immissa ipsum castigantis sensit? Quoties Manasses rex peccauerat antequam vltorem Deum experiretur, antequam in bello captus, compedibus & catenis oneratus in profundum carcerem detrusus est? Quoties ego, quoties vos, quoties nos omnes peccauimus antequam diuinæ Iustitiæ virgā sensimus? Et puto Deū per Prophetam Amos voluisse significare, cum dicit,

*Super tribus sceleribus Damasci, & super quatuor non Amos.
conuertam eum:*

*Ibid. Super tribus sceleribus Gaza, & super quatuor
non conuertam eum.*

*Ibid. Super tribus sceleribus Tyri, & super quatuor
non conuertam eum.*

*Ibid. Super tribus sceleribus Edom, & super quatuor
non conuertam eum.*

*Ibid. Super tribus sceleribus filiorum Ammon, & su-
per quatuor non conuertam eum.*

*Et c. z. Super tribus sceleribus Moab, & super quatuor
non conuertam eum. Ibid.*

Ibid. *Super tribus sceleribus Iuda, & super quantum non conuertam eum.*

Ibid. *Super tribus sceleribus Israel, & super quantum non conuertam eum.*

Nam ut dicitur Iob. 33. *Ecce haec omnia operatur Deus tribus vicibus per singulos, ut reuocet animas eorum à corruptione, & illuminet eos in luce uiuentium.* Sensus enim dictarum locutionum hic est, Propter septem peccata, aut propter infinitam multitudinem peccatorum (quod phrasia hebraica innuit) Damasci, Gaza, &c. furori meo habenas laxabo, nec illis amplius peccam, quasi dicat. Si secundò aut tertio me suis peccatis offendissent, gratiam adhuc ipsis fecissem; nunc autem cum peccandi consuetudinem fecerint, montem monti, peccatum peccato accumulauerint, malum cogitandi, volendi & faciendi habitum induerint, de peccatis etiam se iactauerint, adeoque ad summam malitiæ gradum deuenierint, omnia eorum peccata unico furore puniam.

Amici Auditores, Ah! Si Deus toties puniret homines quoties peccant, quid futurum putatis? non dicam quod quidam Gentilis,

Ouid. l. 2. *Si quoties peccant homines sua fulmina mittat Iuppiter, ex quo tempore inermis erit.*

Non, non: Sed potius mundus breui tempore hominibus euacuaretur, aut ipsis pro inferno assignaretur; *Si iniquitates obseruaueris Domine, Domine qui sustinebit.* Certè Paradisus desereretur & Inferni portia dilatanda essept. Ah! quam miserè nobiscum ageretur si Deus vel millesimum peccatum mox puniret quam infelices effemus? Facit Deus Iustitiam, sed rarius; exercet misericordiam, sed in millibus. Tamen raro Iustitiam vindicatiuam exercet ut gladius eius plane erugine oblitus videatur, & quod inuisi amplius non sit, quasi ad faciendum opus Dei alienum spectans; unde Propheta ait: *Dominus irascetur ut faciat opus suum, alienum opus eius ut operetur opus suum, peregrinum est opus eius ab eo, seu insolitum & insuetum: quasi dicat, Actus Iustitiæ proprius est Deo, quippe*

Isai. c. 28.

qui g
tendi
que el
cir; fec
uirus
exiger
suam
Iustu
nem
serico
serico
* 2.
(vt de
reliq
quia e
prære
Dei pl

E c
parte
nim p
alibi d
stat et
tum;
sunt.

Vbi

Qu
st ran
aduer
uentu
oppo
gracia
conu
num
rem o
ter
li mon
sum
tie.

qui gladium Iustitiæ super vniuersum mundum extendit, & à quo omnis alia iustitia derivatur; eius itaque est exercere iustitiam, quod & suo tempore facit; sed opus est, quod rarius exercet, & quod tam iniustus facit, ut nisi hoc summa & prima eius Iustitia exigeret nunquam facturus esset. Misericordiam suam extendit in mille generationes; rigorem autem Iustitiæ suæ solum in tertiam & quartam generationem. Quia itaque Deus sæpissimè exercet actus Misericordiæ, & rarius Iustitiæ, dicitur Deus magis Misericors, quam iustus.

* 2. Deus dicitur magis Misericors quam Iustus (ut docet doctus ille Minorita Alexander Halensis reliquorum Doctorum Scholasticorum fons viuus) quia effectus quem misericordia Dei producit non prærequirit meritum aliquod in nobis, sed sufficit Dei placitum & bona voluntas:

Sic volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas.

E contra autem effectus diuinæ Iustitiæ semper ex parte nostra aliquod demeritum supponit, neque enim prius Deus est vindex quam homo peccator, ut alibi docet Augustinus; misericordiam tamen præstat etiam illis in quibus nulla est dispositio aut meritum; imò quibus dispositiones in contrarium insunt.

Vbi abundauit delictum, super abundauit & gratia.

Quid fecerat Paulus, aut quod eius meritum erat ut tantis gratijs à Deo præueniretur? quæ potius ex aduerso erant eius peccata & demerita? Aduersus ventum & æstum luctabatur, directè diuinæ gratiæ se opponebat, etiam tunc cum primam & principalem gratiam à Deo accepit; etiam tunc cum Deus ipsum conuertit & ex rapido lupo ouilis sui mansuetum agnum fecit, & persecutorem Ecclesiæ eius defenso- rem constituit: nam, ut inquit Augustinus, *Nolentes & reluclantes Deus conuertit, sicut in exemplo Pauli monstrauit, quem tunc conuertit, quando erat in summo ardore persecutionis insanans, & contrarius gratiæ.*

Aug. contra duas Epist. Pelagij.

Non enim Deus nos loco seruorum habet, nobiscum agit sicut illi Domini apud Iuuenalem, qui rogati, & moniti,

Iuuen.

Sat. 6.

*meruit quo crimine seruus
Supplicium? quis testis adest? quis detulit? audi
Nulla unquam de morte hominis cunctatio longa,
ut gemini Dionysij, id est, perfecti Tyranni respondere
O demens! ita seruus homo? Nil fecerit, esto;
Hoc volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas.*

Joan. 19.

*ant sicut Pilatus,
An nescis, quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te?
Ius vite & mortis.*

Non, non, bonus noster Deus haud ita nobiscum agit: non punit nos aut damnat idem solum quia peccet, sed propter nostra mala merita, sed benefacit nobis, idque saepissime absque ullis nostris meritis, imò etiam existens in nobis multis demeritis; sic enim nos creauit cum nihil meriti essemus, aut nõdum existentes mereri potuissemus; recreauit autem cum damnari meruissemus.

Rom. 5.

Cum inimici essemus reconciliati sumus Deo per mortem filij eius. & Cassiodor. in illud Psalmi, Misericors & misericors; Misericors est cum eruat, quia nullis beneficijs prouocatur, ut praestet; Misericors est, cum res cadentes sua pietate reconstruit. Bone Deus? An panem quem comedimus meremur? Peccator, inquit Augustinus, indignus est pane quem comedit, imò & micis quae cadunt de mensa bonorum virorum; & tamen bonus noster Deus solem suum oriri facit super bonos & malos, ut utrisque panem quotidianum largiatur; imò malis subinde abundantius carnem addens & vinum.

Iob 17.

Luc. 15.

*Abundant tabernacula praedonum,
Quanti mercenarij in domo Patris mei abundant panibus. Et quid miraris? misericors est & merita non respicit; Misericordia non causam, sed fortunam spectat. Si quis ergo nondum Dei misericordiam agnoscit, & aurenas in oculis, & auribus pulicem habet; An oculi eius nequam est, quia ego bonus sum?*

Senec. l. 2.

de Clem.

cap. 5.

* 1. quia

* 3. quia Deus etiam cum rigidissimam Iustitiam exercet, verbi gratia, in inferno erga damnatos semper aliqua misericordia vritur, sicuti etiam cum beatos in cœlo remunerat,

Quoniam misericordia tua edificabitur in calis.

Nam felicibus illis animabus perpetuis cœli ciuibus Deus plus reddit, quam merebantur; plus colligunt quàm seminauerant, idque supra condignum, vt loquitur scholæ. Ne putate, Auditores amici, beatissimam Virginem, quantumcunque sanctitate & virtutibus emicuerit, non habere maiorem gloriam quam merita eius postulent: Si habeat coronam de rosas purpureis rubeam propter increuentum martirium, quod pertulit; & albis liliis candidam propter virginitatem, quam seruauit,

Qui coronam in persecutione purpuream pro passione donauit: ipse in pace uiuentibus pro Iustitia meritis dabit candidam:

imò si mille aliis coronis pro mille aliis virtutibus ornaretur: si *Sertiis* & floribus eius, nec rosa, nec lilia desint; putasne hæc gloriæ eius suffectura? Non, non infinitas alias diuina bonitas superaddit, misericordia effundit.

Gloria & honore coronasti eum Domine.

Scuto bona voluntatis tua coronasti eum:

Rom 8.

Non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam, qua reuelabitur in nobis.

Quod in presenti est momentaneum & leue tribulatio nostra, supra modum in sublimitate æternum gloria pondus operatur in nobis. 2. Cor. 4.

Qua proportio inter momentum & æternitatem? inter puerorum crepundia & pretiosissimas gemmas? inter terrestria & cœlestia? Vt Reges militibus subinde præterea stipendia persoluta congiarium & donarium præbere solent, idem Deus militibus suis qui fideliter certarunt, facit: Satis hoc indicat Parabola de uinitoribus, nam & illis qui hora vdecima conducti bona fide absque vlllo pacto in vineam abierāt, æquè denarius diurnus datus est, ac illis qui totum diem

P 5 dicem

diem laborantes pondus & æstum diei pertulerunt ac de denario diurno cōuenierant, adeo ut hi illis hoc inuiderent: aut enim hi posteriores ultra sua merita ex benignitate & liberalitate Patrisfamilias honorati sunt, aut posterioribus nimis parum persolutum est: quod tamen credibile non est, cū tam liberaliter fuerit erga eos qui hora una cum iam calores Solis cessassent laborarant, & verisimile non sit eū primis iniuste æquum laboris præmium accidisse, qui pondus diei & æstus portauerant, ut se aliis liberaliter probaret, Petrum spolians ut Paulum vestiaret, & filium in conspectu parentis immolans; qua enim fronte primis obmurmurātibus, respondisset, *An oculus meus iniquus est, quia ego bonus sum*, maxime cum tam bona conscientie fuisse describatur, ut illis quos hora metia conduxerat, & in vineam miserat dicens, *Quod iustum fuerit dabo vobis*, etiam denarium numerari iussit; qui, ut computat Hesselius, sumpta proportione à denariis qui Iudæa numerati sunt, quatuordecim solidos seu asses, quod diurni laboris honestum præmium est, unde dicitur. Denarius diurnus: Ex denario diurno cōuenisti mecum: Deniq; quia tā exacte sibi persoluit stipendium, ut ipso vesperi in parata pecunia id ipsis numeratum sit, ex quo Patresfamilias & alii discant illis exactè satisfacere quorū opera utuntur, ne merces operario denegata in cælum contra eos clamet. Si ergo primi & qui cum Patrefamilias ex denario diurno conuenierant iustam mercedem perceperunt, quamvis duodecim horas laborarint, sine dubio multum ultra quam meruerant acceperunt illi, qui cum horulam solam & quasi in vbra commodè laborassent, etiam ipsi denarium acceperunt: Quæ omnia parabolicè dicta sunt de mercede æterna, quam Deus electis suis, retribuet. Deus ergo ultra condignum merita nostra remunerat.

Sed quid ad probandum verba multiplicos? Ipsa Veritas dicit quod qui propter Christum reliquerunt omnia, contimplū recipient & vitam æternam posside-

Mat. 20.

bunt; in quem locum Hieron. ita scribit, Sensus iste est; *Qui carnalia pro Salvatore dimiserit, spiritualia recipiet; quæ comparatione & merito sibi ita erunt, quasi in Matt. sparuo numero centenarius numerus comparatur.* Hier. li. 9.

Sed in inferno quid? Itane Deus ibidem misericordiam suam exercet? Itane in Tragico illo pegmate ubi cruenta Dei Iustitia exercetur, etiam clementiæ eius aliquis locus relinquitur? Ita Auditores mei, ira: nam miseros illos damnatos circa condignum punit:

* 1. Quia corpora, quæ ad omnes voluptates & nequitias animabus individui socij & coadiutores fuerunt, nondum ipsis in pænis & suppliciis associantur, sed æquè ac beatorum corpora in suis sepulchris pacificè conquiescunt.

* 2. Quia ea post mortem mox in nihilum non redigat.

* 3. Quia ita pœnas moderatur & vim patienti attemperat, ut patientis totalem destructionem non causet, & immortalia in voracibus illis flammis conseruet: Et quamvis Origenes asserere ausus fuerit, animas, etiam damnatas, quamvis tardè tamè aliquando saluandas; falsum tamen id est & à tota ecclesia ei contradicitur. Et quis certè scit an non fortè Deus animas damnatas sinat in errore Originis versari, & se hac falsa spe lactare, quod Deus aliquando ipsarum miserebitur? In hoc enim & tormentum haberent & solatium: tormentum quia semper in incertum sperare & nunquam ad rē optatam pertinere maxima molestia est, nam *Spes, quæ differitur affligit animam*: Solutium, quia spes præsentis mali vehementiam minuit, & *spes alit agricolas*. Quis hæc nobis certo asseret? Sed quia hic conceptus planè novus est & errori Originis innititur, nolo eum asserere; sed tam illum, quam me ipsum Ecclesiæ iudicio submitto. Interim verò hoc certò fit etiã dānatis Deū aliquam misericordiam impendere eum eorum peccata citra condignū punit; adèd ut etiam ipsi dicere possint

Posint: *Non secundum peccata nostra fecit nobis, neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis.*

Psal. 102.

Vbi abundauit delictum superabundauit & gratia

Rom. 5.

Communis opinio est, quod quando Deus aliqui prematura morte abripit, aut in vere iuuentutis seculo aut in perfecta ætate virilis ætatis, sicuti puerum illum blasphemum quinque annorum ex vlnis patris a damone auferri permisit, aut iuuenes Sodomæ & Gomorræ vna cum suis vrbibus cœlesti fulmine absumpsit; aut paruulos & iuuenes aquis Diluuii inuoluit, magnam ipsis gratiam & misericordiam præstet: Et cur, quia præoccupat malitiam futuram in paruulis innocentibus; in adultis desperatam malitiam iam iam se diffusuram in herba opprimit, & hoc factum facit, vt subita morte præuenti, plura mala mala non accumularent, cum iam de emendatione ipsorum conclamarum, vt sic saltem grauiora tormenta eundant. Vti laurus & oliua astate ac hyeme virent, & sol bonis malisque lucet; ita splendida Dei misericordia tam reprobos quam iustos illuminat.

Greg in Dial.

* 4. quia quicquid Deus non est, quicquid facimus, aut quodcūque meremur, id de seote misericordia & non Iustitiæ prodit. Gloria & corona quam in cœlis adipisci speramus, post hostes deuictos & certamen consummatum magis a Misericordia, quam Iustitia præsto sit, & ei æquum videatur, vt miles victor in patriam rediens iuxta promissum à diuina Maiestate factum coronetur; tamen Iustitia non haberet quod coronaret, aut cui mercedē redderet, nisi primum Deus sua misericordia & gratia nos in hunc mundum introduxisset, nisi per sonitum tubæ ad nomina militiæ suæ danda conuocasset, id est, nisi euāgelium suum auribus nostris inculcasset, *Non fecit taliter omni nationi, & iudicia sua non manifestauit nisi nobis inspirasset animum quo desideraremus catalogo militū eius ascribi; nisi nos in Armilustro vt idoneos ad pugnandum admisisset, suos incitando ad bellum solent, non terrenum castrum aliquod aut oppidum, sed ipsam Regnum cœlorum vincantibus*

bus de
galea
nos T
illum
probē

nisi la
ser; ni
talliet
mata
nisi la
quia I
nisi de
pē eri
innia
in cœ
sua m
præter
obtinē

Nisi es
adiuu
nihil h
putam
meteb
quos
repon
cillet,
Alias e

Sic
intere
Dici
praclar
opera r

bus decreuisset, nisi nos omni armorū genere, hasta, galea, gladio, seuto, thorace, clipeo exornasset; nisi nos Tyrones & inexpertos milites aduersus vstrum illum & veteranum militem ordinatis agminibus & probe instructa acie eduxisset.

Deus qui doces manus meas ad praelium, & digitos meos ad bellum. Psal. 17.

nisi nobis omnia Dæmonis stratagemata manifestasset; nisi posuisset, vt arcum arcum brachia mea, dilatasset gressus meus subtus me, & non fuissent infirmata vestigia mea; nisi ipse plurimos ictus auertisset; nisi lapso erexisset; *Iustus cum ceciderit non collidetur, quia Dominus supponit manum suam.*

nisi denique & nobiscum, per nos, & in nobis, & sæpè etiam sine nobis plurima facta essent: *Domine omnia opera nostra operatus es in nobis.* Iustitia Dei in cælis nihil aliud coronat, quam dona sua, quæ pro sua misericordia nobis largitus est; nihil remunerat præter victorias, quas auxilio gratiæ ipsius adiuti obtinuimus;

Nil Deus in nobis præter sua dona coronat.

Nisi enim donum gratiæ diuinæ nos præuenisset, adiuuisset, & vsque ad finem nobiscum perleuerasset, nihil horum perficere potuissemus. Imò cum, quæ putamus, facta heroica executi fuimus, sanè non merebuntur illas laureolas, illos triumphos Paradisi, quos eis diuina iustitia vt Thesauraria seu Quæstor reponit, nisi prius diuina misericordia lapida ea effecisset, & sapore, sale ac iure suæ gratiæ condidisset; Alias enim,

Omnes iustitia nostra tanquam pannus menstruatus: adeoque orat ecclesia: Isai 64.

Qui tibi sine te placere non possumus. Domin.

Sic Python sapius laudatus quod Regem Cotym interemisset, modeste respondit. 18 post Pentec.

Diis habenda est gratia, quibus authoribus hoc facinus præclare gestum est: nam ipse nihil aliud, quam manum & operam meam accommodauit.

Non

*Psal. 113.
Sequent.
in missa
Deiunt.*

*Non nobis Domine, non nobis; sed nomini tuo
gloriam,*

*Qui saluandos saluas gratis,
Salua me fons pietatis.*

* Vltimo denique, quia instituendo Sacramentum Pœnitentiæ aperuit nobis confistorium & Parlamentum misericordiæ in hac vita, & non iustitiæ (saltem publicæ) aut rigoris; & sic in figura Moysi præcepit contere Propitiatorium, Salomoni templum, nobis Ecclesias ad exercendam misericordiam ædificare iustitiam.

2. Par. 7.

Præparabitur in misericordia solium eius.

Oculi mei erunt aperti, & aures meæ erectæ ad orationem eius, qui in loco isto orauerit.

II.

QUOMODO EXPONENDA SINT

Scriptura, que dicunt Deum magis esse misericordem, quam iustum.

VT autem Scripturis allegatis respõdeam, eis non significari Deum esse magis Misericordem, quàm iustum, licet id prima fronte appareat, & aures minus acutæ ita iudicent: Sed sicut non omne quod splendet est aurum, ita nec omne quod sonat est æs.

Imprimis itaque illud Psalmistæ, *Miserationes eius super omnia opera eius*, significat, quod Deus in omnibus actionibus, quantumuis seueræ & rigide, non videantur vtatur misericordia. Quod omnia ipsius opera sint coniuncta, commixta, & conspersa, sicut bonitatis eius; quod misericordia eius extendatur, & supernatet quasi oleum in omnibus creaturis. Et sicut nullus est, homo, nullusque mundi angulus, iam apud ipsos Cymmerios & Antipodas, quos non Sol aliquando radio suo visibili illustret & calefaciat.

Psal. 18.

Non est qui se abscondat à calore eius.

Ira etiam nulla creatura est siue visibilis siue inuisibilis, siue in caelo, siue in terra; neque vlla natio, siue fidelis, siue barbara, super quas inuisibilis ille sol splendidos misericordiae suae radios non direxerit, & etiam nunc dirigat, tam creando, quam conseruando. Solem suum oriri facit super bonos & malos. Homines & iumenta saluabis Domine, quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam Deus. Et hic sensus litteralis simplicissimus, alius autem distortus & coactus, quem sequitur pius ille & doctus minorita Titelmannus in commentario loci dicēs, Misericordia eius non particularis est, vt ad pauculos aliquos tantum se extendat, sed effunditur tanquam generalissima & vniuersalissima super omnia opera, qua fecit ipse. Est enim terra plena misericordia eius, & miseretur omnium, qua fecit, estque misericordia eius super omnem carnem, omnia siquidem opera, qua fecit Deus, miserationes Dei suscipiunt, & veluti in se persentiunt; nulla creatura exers miserationis tuae. An non productio ad esse ex nouesse, & in eodem conseruatio an non magna Dei beneficia sunt: Significat itaque Propheta cum dicit, miserationes eius super omnia opera eius, amplitudinem & infinitatem diuinae misericordiae quae se omnibus rebus creatis proportionaliter communicat. Praeterea insinuare voluit auctoritatem, quam habet misericordia super reliquas actiones Dei ad extra; sic enim depingitur, vt Architecta, superintendens, magistra & moderatrix reliquarum actionum. Vt n. magni Principes & viri diuitiarum sumptuosum & magnificum aliquod aedificium (quale erat labyrinthus in Creta, & in nostra Haenonia castrum De Bossu) diligenter & sollicitè vultum & ingeniosum Dædalum inquirunt, & qui in Architectura versatissimus sit, quem reliquis operariis praeficiunt, & nihil praeter ipsius iussum & mandatū volūt: Ira Deus regimen & superintendentiam super omnia opera sua misericordiae demandauit, lateri suo eam sociauit, omnia per manus eius expendi voluit, cancellariae diuinae eam praefecit, omnia eius manu signari & sigillari voluit, miserationes eius super omnia opera

Psal. 35.

Franc. Titel. in com. Psal. 144.

opera eius. Misericordia est magnum sigillum maxime Dei, misericordia est generalis Mraeschallus in regno Dei ut Iosephus quondam in Ægypto, & in omnes virtutes imperi uobinet; misericordia habenas curus Dei moderatur, & ad clauum principis Tiurema sedet, *currus Israël & auriga eius.*

Vult dicere Propheta, mox ac Iustitia Dei quendi punire decreuit, accurrit misericordia, & pondus mensuram, modum & tempus poenae praescribit. *Cum iratus fueris misericordia recordaberis,* ne se, aut nimia lenitas, aut nimius rigor, aut teporis productio, aut oportunitas patiente non tantu non emundenti, sed peiore reddat. Sic amaritudinē Aloes saccharis dulcori permiscet, ita sagittas diuinæ iræ exacuit ut vulnerato mortem non inferant, sed purgatione & munitione sanguinis & humorum peccantium hominem pristinae sanitati restituant: ita omnibus super attendit & inuigilat, ut etiam poenas damnatorum moderetur, quos citra condignum, ut loquitur Scholastici, punit.

Quod autem locum S. Iacobi concernit *Superexaltat Misericordia iudicium:* Dico S. Iacobum ibi loqui non de misericordia Dei, sed nostra, & operibus misericordiae quae proximis impendimus; & significat quod opera misericordiae faciant, ut meritum iudicium Dei non tam seuerè in nos exerceatur, sub quo alias succubuissemus: & hunc intellectum mihi insinuant versio Vatabli, Erasmi & aliorum nam Vatablus habet, *Gloriatur misericordia aduersus iudicium,* & Erasmus, *Exultat aduersus iudicium veluti victrix:* Interpretes autem Epistolae Anacleti trātulit, *Superexcellit autem misericordia iudicio.* Imo hoc satis euidenter colligitur ex verbis proximis, *Iudicium sine misericordia illi, qui non facit misericordiam;* & mox subdit, *Superexaltat autē misericordia iudicium,* cum enim immediatè ante de misericordia & operibus misericordiae humanis locutus esset, etiam hæc immediata sequentia, non de misericordia diuina, sed humana intelligenda sunt, nisi dicamus S. Apostolum

subitò & cum magna obscuritate à boue ad asinum transiisse, quod abest: Sensus itaque est quod facias opera misericordie proximo suo seuerum alias iudicem ad misericordiam sit commoturus, propriis eum verbis conuincens, ipse enim est qui dixit, *Date elemosinam, & omnia munda sunt vobis, & Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Eodem modo mecum hunc locum interpretati sunt multi insignes viri. Caiet. in c. 2. Iacobi in illud Superexultat, &c. Hoc est, *miser cordia eo quod vincit iudicium gloriatur aduersus illud tanquam victrix, significans per hoc quod misericordia vincit exactam iustitiam secundum merita.*

Tac. Nic. Zegerus Minorita, Scholio in eundem locum, *Id est, gloriatur supra iudicium, & quodammodo vincit & exciperat iudicium; ita ut misericordia nostra Deum iudicem faciat esse misericordem.*

Eratmus in Notis ab e. 2. ep. Iacobi, *Sensus est, gloriatur misericordia aduersus iudicium.*

Item in Paraphrasi, *Hoc nomine merito gloriatur misericordia, præferens sese iudicio, quod qui iudicium experiti fuerant perituri, misericordia beneficio seruantur.*

Laurentius Valla annot. in hunc locum, *Græce est, supergloriatur κατὰ τοὺς ἰδίους κριτὸς siue gloriatur misericordia aduersus iudicium, Ariæ Montani linearis interpretatio, contra gloriatur misericordia iudicium.*

Est & alia coniectura quæ mihi hanc expositionem summè probabile reddat, scilicet facilem Amanensium lapsum esse, si A pro V, nempe *Superexaltat* pro *Superexultat*, nam & S. Augustinus legisse videtur *Superexultat*, & sic hic locus non conuincit, Dei misericordiam propriè loquendo maiorem esse, quam sit eius Iustitia.

Verù aliter adhuc responderi potest, S. Iacob nihil aliud voluisse, quod summa laus humani iudicij aut decreti sit misericordia, qui ipsum summopere cõmendet, & eleuet, *Superexaltat misericordia iudicium,*

Q

hoc

hoc dicto nobis mutuam compassionem commendans altera quadam ratione, quasi diceret Non loquor vobis consulo ut sitis misericordes & patientes erga inuicem, quia iudicium sine misericordia ei qui misericordiam non fecit; verum etiam quia misericordia superexultat iudicium, id est, quia misericordia quodammodo iudicium commendat; per hanc enim iudicium Dominus quæ semper misericordia obumbrantur & exornantur, Miserationes eius super omnia opera eius id est, inquit Caietanus, nullum diuinum iudicium reproborum caret misericordia aliqua; sed vltimum iudicium reproborum caret misericordia saluatrice eorumdem: Nam beneficentia æque ac veritate homines se Deo similes reddunt, vt ait Pythagoras; atque hic pulcher conceptus est, de quo pluribus agerem nisi meus esset; super quo tamen æquis censoribus & moderatis Aristarchis iudicium permitto; & sic etiam liquet quomodo ex hoc testimonio non sequatur, Deum esse magis misericordem, quam iustum.

Præterea, forte per suum *Superexultat*, voluit Apostolus significare, quod quando Deus in supremo iudicio ad extremum rigorem inclinatur, tunc misericordiam intercedere, & victoribus rationibus iustitiæ obuiare, eaq; superata eum triumphum, gestumque edere, quasi ipsa maior sit, quam iustitia. Credo, amici Auditores, sæpe sapius misericordiam coram Deo causam nostram contra iustitiam agere.

Misericordia & veritas obuiauerunt sibi i colluctantur, quam luctam vobis exhibui cum Patrem Prodigii nostri deliberantem secum descripsi; & qualem admittunt contemplatini Doctores, cum de futura incarnatione consilium haberi, describunt: Neque a dubitandum est, quin milles à diuina iustitia fulminei fuisset, nisi se misericordia opposuisset, & blandis persuasionibus fulmen in caput nostrum iam intentatum & contortum de manu Dei excussisset. Per fidem vestram, amici Auditores, an non peratit misericordiam sapius illam orationeulam quæ est apud Prophetam Amos iterasse, cum videret Deum iustitiam

Alian. l.
11. varia.
Hijior.

Bern. Ser.
1. de An-
nunt.
Bonau. c.
2. medi-
cat. vita
Christi.

Iusti-
dium
para-
orall
quis
quin
Miser-
Simi-
triar-
cum
tum
man-
quan-
virgi-
cem
offer-
repar-
dem
di. Sic
tio ges-
& lec-
nem
dia:
eo effi-
esse: In-
stra de-
diam
preua-
Deus
Deus
tur, au-
neq; e-
hanc v-
vius
endi si-
iustitia
litate
hoc v-

Iustitia ad vindictam persuasum erectum stare, gladium vibrare, arcum tendere, & sagittas mortis præparare, ut omnia in ignem & sanguinem conuerteret: orasse inquam, *Domine, Domine propitius esto obsecro, quis suscitabit iacob quia paruulus est: & quis dubitat quia factum sit sæpè quod apud eundem sequitur, Misertus est Dominus super hoc: Non erit, dixit Dominus.* Simile factum legimus in vita duorum illorum Patriarcharum S. Dominici & S. Francisci, scilicet, quod cum Deus eam paratus & accinctus esset ut totum mundum propter enormia peccata, & summam obliuionem mediatoris nostri Iesu Christi inquam inciderant omnes, funditus euerteret, beatam virginem Mariam utpote promptissimam mediatricem humani generis apud filium suum intercessisse offerens ei prædictos Sanctos, qui memoriam crucis repararent, & ruinas Ierusalem restaurarent, ac tandem obtinuisse euaginatū gladiū pro hac vice, recōdi. Sic, sic, *Super exultat, super gloriatur, misericordia iudicio gessit misericordia aduersus iudicium tanquā victrix,* & secundum hanc expositionem continuat sermonem de seuera Dei Iustitia & dulci eiusdē misericordia: Et quamuis hoc admittamus, non tamen ex eo efficitur Deum magis misericordem quam iustum esse: In his enim duellis contemplatiuis, quæ pro nostra deuotione excitāda inter Iustitiam & misericordiam Dei imaginamur, nulla est inimicitia, nullus præualendi & alterum opprimēdi appetitus; sic enim Deus sibi ipsi contrariaretur, cū vnunquodq; horum Deus ipse sit, & ratione effectuum solum distinguatur, aut rationibus, ut loquitur Scotista formalibus; neq; etiā sunt aliquæ virtutes realiter distinctæ, quæ hanc verbalē Monomachiā corā Deo decertāt: Sed est vnus idemq; Deus varias rationes faciēdi aut omittēdi sibi proponēs; victoria autē misericordiæ cōtra iustitiā nihil aliud significat q̄ decretū Dei ipsi, voluntatem absolutā, irreuocabile factū, hoc vel illud hoc vel illo modo faciēdi, quāuis subinde pro hac

Amos 7.

Q. parte

parte pauciores rationes conuenientiæ inueniri possunt, ut sic maximè liberè se determinans cum summa libertate infinitam misericordiam ostendat, sicuti si ad alteram partem se inclinasset, rigorem Iustitiæ suæ ostendisset. Quod autem dicit Apostolus: *Superexulit misericordia iudicio*, nihil aliud innuit quam completiã Dei de sua misericordia, eam enim libentissimè exercet: neque hic aliqua propriè dicta Victoria imaginanda venit, sed merus fauor, indulgètia & remissio culpæ aut pœnæ, vel saltem eiusdem dilatio.

Denique, quod ad locum Apocalypseos pertinet, mihi quidem videtur etiam satisfactum per ea quæ superius diximus, scilicet, Quod Deus dicatur magis misericors, quam iustus, quia plures actus misericordiae quam iustitiæ, & expeditius illos quam hos exercet.

Est piger ad pœnas Princeps, ad premia veloci.

Superest ergo ut omnia bona a Patre adeo misericordis speremus, & diligentissimè caueamus infinitam illam bonitatem nostris malis offendere, ne in eius seueritatem, quæ æquè ac bonitas infinita est, incidamus. Et si contingat nos ipsum sæpe & grauius offendere, equidè bene de hoc bono Deo speremus qui plures actus misericordiae, quam rigidæ Iustitiæ elicit; imo qui semper suum rigorem etiam erga damnatos melle misericordiae temperat & lenit. Denique omnes simul conemur ei similes esse, specialiter autem in eo quod nobis tam sedulo commendauit, *Esse te misericordes sicut & Pater vester misericors est, maximum opera misericordiam malit, quam sacrificia,*

Misericordiam volo, & non sacrificium, &c.

CONCIO